

28 Jotailan jutut

Sovio-Sovelius-släktens bulletin nr 28 januari 2023

Interiörmuseet En Skeppspatrons Hem, beläget på övre våningen i Soveliushuset i Brahestad. Fler bilder från museet på sidorna 13-14

Sukuyhdistys * Släktförening * Family Association

Hallitus - Styrelse - the Board

Puheenjohtaja Ordförande Chairman	Varapuheenjohtaja Viceordförande Vice-chairman	Rahastonhoitaja Skattmästare Treasurer	Sihteeri Sekreterare Secretary
SAMI SOVIO Mannerheimintie 56 D 61 00260 Helsinki 0451149666 puheenjohtaja(at)sovio-sovelius.com	OLLI NYLANDER Martintie 8 92150 Raahe	ERKKI HARALA Mustintie 66 01860 Perttula rahastonhoitaja(at)sovio-sovelius.com	EMILIA LEHTONEN Pitkänmöljätie 16 A 23 90510 Oulu sihteeri(at)sovio-sovelius.com

Varajäsenet - Suppleanter - Substitutes: Erika Harala ja Martti Sovio

TOIMIKUNNAT - KOMMITTÉER - COMMITTEES

Hautainhoitotoimikunta - Gravvårdskommitté - Committee for Maintenance of Family Graves:

hautainhoito@sovio-sovelius.com,

SUSANNA SOVIO-VEIKKOLAINEN (Pj - Ordförande - Chair), ERJA SOVIO, JOHANNA SOVIO, OLLI NYLANDER.

Julkaisutoimikunta - Publikationskommitté - Publications Committee:

Jotailan.Jutut@sovio-sovelius.com

RIITTA HARALA, PÄR HELENIUS, TOR HELENIUS

Internet-toimikunta - Internet-kommitté - Internet committee:

internettoimikunta@sovio-sovelius.com

SAMI SOVIO, PÄR HELENIUS (Sukutietokanta - Släktdatabas - Family data base),

Släktföreningens konto är: (IBAN) FI24 1200 3000 0187 62 bank Nordea (BIC: NDEAFIHH)

Gravvårdskommitténs konto är (IBAN) FI74 1200 3000 0190 26 bank Nordea (BIC: NDEAFIHH)

Föreningens e-post: info@sovio-sovelius.com

JOTAILAN JUTUT 28

ISSN 2323-6280

UTGIVARE: SOVIO-SOVELIUS-SUVUN SUKUYHDISTYS R.Y.

REK.NRO 181.890

REDAKTION: RIITTA HARALA, chefredaktör, **PÄR HELENIUS**, ombrytning, **TOR HELENIUS**, översättningar.

PÄRMENS BILD: Interiörmuseet En Skeppspatrons Hem, beläget på övre våningen i Soveliushuset i Brahestad. Fler bilder från museet på sidorna 13-14. Foto: Erika Harala

BAKPÄRM: En älgdjur tror sig vara gömd bakom en gran, i Prästkulla, Raseborg 10.3.2021. Foto: Mikko Pyhälä

"Jotailan jutut" är också publicerad på finska och engelska som papperstidskrift. Alla språkversioner finns också på släktföreningens internetsidor med adresserna: <https://sovio-sovelius.com/jotailan-jutut/>, <https://sovio-sovelius.com/jotailan-jutut-slaktbulletin/> och <https://sovio-sovelius.com/jotailan-jutut-in-english/>

Innehåll

Från ordföranden.....	4
Från Redaktionen.....	5
Släktmöte / släktföreningens möte den 2 juli 2022.....	6-7
De nya styrelseledamöterna i släktföreningen presenterar sig.....	8-9
Den nya ordföranden i släktföreningens Gravvårdskommitté presenterar sig.....	10-11
Släktmötesbilder från Haarala begravningsplats och festmåltiden i Raahen Hovi.....	12-15
Besök i en skeppsredarpatrons hem i Sovelius hus.....	16-17
Utflykt för att bekanta oss med Varvets mast.....	18-22
Vår släkts gamla metoder för utbildning.....	23-25
Naturförlust ur Finlands synvinkel.....	26-27
Bastu-upplevelser tidigare i Finland och senare runt om i världen.....	28-30
Myrbergarna på Esbo gård.....	31
Slakten berättar:	
En varm semester på Fuengirola.....	32-33
40 år i ett egnahemshus och därifrån till en lägenhet.....	34-35
Ett underbart trädgårdsbröllop i England.....	36-38
Bortgångna, bemärkelsedagar och nya i slakten.....	39

Från ordföranden

Sami Sovio (T233d)

Tack för ert förtroende, kära anhängiga

Jag heter Sami Sovio och valdes till föreningens nye ordförande vid släktemötet i Brahestad sommaren 2022. Släktföreningens tidigare ordförande Olli Nylander lämnade stora stövlar att fylla, och jag vill tacka Olli för det arbete han gjort under de senaste nio åren till förmån för släkten och släktföreningen. Jag uppskattar att Olli Nylander, Erkki Harala, Martti Sovio, Pär Helenius, Tor Helenius och Riitta Harala vill fortsätta det ideella arbetet för släktföreningens bästa. Det är trevligt att vi denna gång fick mycket ungt blod ombord då Emilia Lehtonen och Erika Harala engagerar sig i föreningens verksamhet. Därför är det under denna mandatperiod viktigt att även till yngre generationer överföra kunskap, kunande och entusiasm för att sköta släktföreningens angelägenheter. Utmaningen för vår släktförening, liksom för många andra, är att få nya människor att engagera sig. Den tid vi nu lever i är inriktad på arbete och fritidsintressen, så det finns ingen tid över för föreningsverksamhet. Jag tror dock att det kommer att finnas tid om verksamheten upplevs som tillräckligt meningsfull. Jag är glad att tillsammans med styrelsen få försöka göra släktföreningens verksamhet mer attraktiv för er släktingar.

Först och främst vill jag vässa konceptet med släkträffen och mötet som hålls vart tredje år genom att ändra fokus mer mot en fest för släkten än ett möte. Ärenden i enlighet med föreningens stadgar och god förvaltning bör fortfarande hanteras som sig bör, men huvudfokus för den dagen bör ligga på firandet. Jag skulle sålunda vilja se en tillställning där stämningen är hög. Det

skulle vara fantastiskt om släktingar kunde dansa till levande musik. Musikaliska släktingar; hör av er till undertecknad. Mellan släkträffarna skulle det vara bra att en gång på sommaren ordna en mer avslappnad träff med till exempel en presentation av en släkting om hobby, arbete eller annat intresse, varefter vi kunde gå ut och äta. Jag hoppas att roliga fester, intressanta saker att göra och möjligheten att lära känna släkten kommer att öka intresset för vår verksamhet i släktföreningen hos alla anhängiga, men framför allt för att locka den yngre generationen, så att vi kan säkra kontinuiteten i föreningen. Syftet är alltså att främja en känsla av samhörighet bland medlemmarna och upprätthålla kontakter mellan släktingar, vilket är en av föreningens uppgifter.

För det andra vill jag värna om släktens traditioner genom att stödja gravvårds-, publicerings- och internetkommittéerna. Jag skulle också vilja att information om hur anhängiga kan göra donationer till olika kommittéer införs i Jotailan Jutut och på vår hemsida. Dessutom skulle jag vilja utöka utbudet av släktartiklar och öka försäljningen av dessa. Som exempel vill jag nämna vår ambition att ta fram en husbondsvimpel för släkten att beställa.

Jag ser med iver fram emot gemensamma ansträngningar för släktföreningens bästa under de kommande åren och framför allt att träffa mina släktingar igen.

Sami

Från Redaktionen

Riitta Harala (T279)

På grund av världsläget kan året 2022 verkligen inte kallas ett bra år. Coronapandemin rasade fortsättningsvis runt om i världen och i februari inledde Ryssland sitt anfallskrig mot Ukraina. Året var släktföreningen Sovio-Sovelius' år för det ordinarie föreningsmötet. Platsen var den mest centrala platsen för släktens rötter och historia, det vill säga Brahestad. Även om kriget i Europa och pandemin troligen påverkade några anhörigas deltagande i mötet, visade sig deltagandegraden vara högre än tidigare beräknad och festsalen i Handelshuset Lang, som ursprungligen planerades som mötesplats, var för liten. Släktmötet, och släktmiddagen i anslutning till detta, anordnades i Raahen Hovis lokaler.

En stor del av artiklarna i det här numret av Jotailan Jutut handlar om släktmötet och de evenemang som anordnades i samband med det. Ny ordförande och nya ledamöter i släktföreningens styrelse samt ny ordförande i gravvårdskommittén presenterar sig också. Flera artiklar behandlar även släktens historia. Vi hoppas

att ni också fortsättningsvis vill berätta om vår släkts historia, men även andra bidrag är välkomna.

Som ett nytt avsnitt i tidningen har vi lagt till Hänt i släkten, där vi hoppas ni bidrar med berättelser om ert liv och leverne i nutid. Avsnittets första två inlägg skildrar Erja och Pertti Sovios semesterresa, Olli Nylanders flyttprojekt och Marina Helenius' trädgårdsbröllop. Vi hoppas nästa nummer av Jotailan Jutut i detta avsnitt skall innehålla flera skildringar av er vardag. Vi hoppas också att ni rapporterar om nya medlemmar i släkten som fötts och även om anhörigas bortgång. Genom denna information kan vi även uppdatera släkten Sovio-Sovelius' släkt-databas. Beträffande dessa skildringar hoppas vi att ni kontaktar vår redaktion på mailadressen **Jotailan.Jutut(at)sovio-sovelius.com**. Ni kan även kontakta mig på e-postadressen **riitta.harala(at)outlook.com**.

Jotailan Jututs redaktion önskar er ett riktigt gott år 2023!

Riitta Harala
Chefredaktör

Pär Helenius
Redaktör, ombrytning

Tor Helenius
**Redaktör (översättningar
finska-svenska/engelska)**

Släktmöte / släktföreningens möte den 2 juli 2022

Olli Nylander (T427)

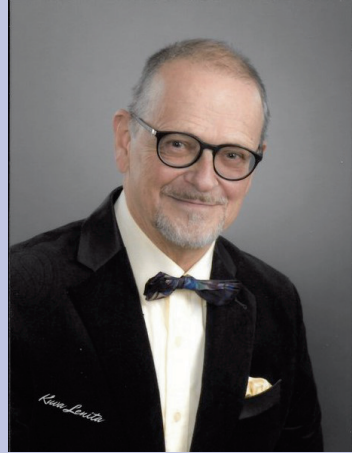
Brahestad stod i tur för att vara platsen för släktföreningens möte.

En stor utmaning i arrangemangen var att uppskatta antalet deltagare, då vi levde under exceptionella omständigheter: Coronapandemin rasade i varierande grad, och Rysslands aggressioner i Ukraina komplicerade för sin del världssituationen. Detta påverkade människors lust att resa och samlas. Den här gången kom det till exempel inga deltagare från andra sidan Atlanten. Föranmälan begärdes i särskilt ovanligt god tid så att mötesplats kunde väljas efter antal deltagare.

Preliminärt hade festsalen i Handelshuset Lang reserverats, där några fler än 40 personer hade fått plats. Ända fram till sista stund såg det ut som att vi skulle rymmas där, men under de allra sista anmälningsdagarna anmälde sig så många deltagare att vi fick gå till "plan B", d.v.s. mötet hölls i Raahen Hovis lokaler. Men det var helt underbart att mötet var välbesökt, och samtidigt anslöt sig många nya medlemmar till släktföreningen. Välkommen ännu en gång!

På mötesdagens morgon gjordes det traditionella besöket vid familjegravarna på Haarala kyrkogård och en krans lades denna gång på Fredrik Sovelius grav, då det lämpligt nog var så gott som hans 200-årsdag (f. 9.7.1822). En blomsteruppsättning placerades även på Eero Sovelius-Sovios grav.

Släktföreningens ordinarie möte gick som vanligt. Tidskriften Jotailan Jutut's redaktion och dess chefredaktör Riitta Harala

Olli Nylander

fick denna gång ett välförtjänt särskilt tack för sina insatser.

Räkenskaper, budgetar, årsredovisningar och handlingsplaner diskuterades och godkändes för både släktföreningen och gravvårdskommittén.

Foto: Mikko Pyhälä

När det gäller personval var det lite mer utmanande då en del av styrelsen och ordföranden hade meddelat att de inte längre var tillgängliga för omval. Trots att man i upprop i senaste numret av Jotailan Jutut efterfrågat kandidater, hade inga presenterats innan mötet. Mötet tog till och med en kort paus för diskussion, varvid Sami Sovio, som fick entydigt stöd för ordförandeposten, meddelade att han var tillgänglig och enhälligt valdes till ordförande i föreningen för nästa treårsperiod. Övriga styrelseposter tillsattes smidigt. In i styrelsen valdes Erkki Harala, Emilia Lehtonen (ny) och Olli Nylander (mycket gammal). Erika Harala och Martti Sovio invaldes som suppleanter.

Till ny ordförande i gravvårdskommittén valdes Susanna Sovio-Veikkolainen och till övriga ledamöter valdes Erja Sovio, Johanna Sovio och Olli Nylander.

Som avslutning på mötet fick vi information om en alldeles ny släkting: Mikko Koivusalos dotter, Laura Koivusalo, nedkom på mötesdagen med en son på Helsingfors kvinnoklinik.

Mötesdagen fortsatte med släktmiddagen.

På söndagen besökte vi stadsdelen Varvi i Brahestad för att beskåda masten på ett segelfartyg, som Varvi byaförening rest för att hedra stadens redare. Förebilden för minnesmärket är stormasten på briggen Ahto, som tillhörde Fredrik Sovelius' rederi. I förra numret av Jotailan Jutut ingick en artikel om invigningen av masten, och i detta nummer finns en redogörelse av släktmötesdeltagarnas besök vid masten.

Foto: Olli Nylander

De nya styrelseledamöterna i släktföreningen presenterar sig

Styrelseordförande Sami Sovio (233d)

Jag är 29 år gammal, den nya ordföranden i släktförening Sovio-Soveliuss, och valdes vid släktmötet i Brahestad sommaren 2022. Jag föddes den 17 april 1993 på Åbo universitets centralsjukhus som det sjunde och sista barnet till Erja och Pertti Sovio. De tidigaste minnena från min barndom är släktfester i Ostrobotnia i Helsingfors och i Brahestad. För en som bodde i Pikis var dessa mycket minnesvärda tillfällen att i storstäder få träffa släktingar på min fars sida. För ett barn från Pikis verkade Brahestad som en stor och livskraftig ort. Släktfesterna hade gjort ett så gott intryck på mig att jag minns när jag som 12-åring var väldigt exalterad över flytten till mina förfäders Brahestad, som då hade fått lite mytiska drag. Jag tillbringade mina lyckliga tonår där, gick på mellanstadiet i Saloinen och gymnasiet i Brahestad, spelade ishockey på vintrarna och hängde vid den lilla viken under somrarna. Efter studentexamen flyttade jag till Uleåborg för att studera ekonomi med min dåvarande flickvän, numera min fru Marika. Redan i början av våra studier tog vi beslutet att vi efter examen skulle bege oss till Helsingfors. Efter att ha avlagt ekonomie magisterexamen flyttade vi till Helsingfors 2016 och har bott här sedan dess, förutom en period på ett halvår då jag bodde i Tyskland för att arbeta. Jag arbetar för närvarande som ekonomichef för ett företag som heter Oddlygood Global, som tillverkar, säljer och marknadsför växtbaserade alternativ till mejeriprodukter. Jag började spela ishockey igen på hösten förra året efter 10 års uppehåll. Mina favorithobbyer under semestern är skidåkning och forsränning, vilka erbjuder tillräckligt med fartfyllda och farliga situationer.

Styrelseledamot Emilia Lehtonen (T232)

Hej alla medlemmar av familjen Sovio-Soveliuss. Jag är en 23-årig säkerhetsvakt och bor för närvarande i Uleåborg. Jag valdes in som ledamot i styrelsen vid släktmötet sommaren 2022 och vid konstituerande styrelsemötet till ny sekreterare i släktföreningens styrelse.

Jag är Johanna Sovios äldre dotter, Pertti & Erja Sovios barnbarn. Vi har alltid haft en väldigt nära relation med hela den närmaste släkten och morfar och mormor har alltid berättat underbara historier om släkten för oss unga. Som barn blev jag särskilt intresserad av vår släkt när vi började läsa historia i skolan. Jag minns att jag ofta satt hemma hos mormor och morfar på kvällarna och bad om fler historier om våra förfäder. Jag bodde i Brahestad när jag gick i grundskolan och jag älskade att gå till Brahestads museer för att utforska vår släkts historia. Jag drömde om att byta efternamn, för jag tyckte att Sovio var ett väldigt vackert namn och jag ville stolt representera det.

sentera det. Jag bytte dock inte namn, men jag är en stolt medlem av vår släkt.

Jag jobbar på stålverket i Brahestad som säkerhetsvakt för fabriksbrandkåren. Jag gillar att arbeta inom säkerhetsområdet och i framtiden planerar jag att vidareutbilda mig i detta. På min fritid spenderar jag mycket tid med mina vänner och träffar ofta mina nära släktingar. Jag har alltid varit aktiv i skolor och jobb, fungerat som handledare och mentor, styrelseledamot och medlem i olika organisationer. Jag är modig och accepterar gärna nya utmaningar och äventyr. Jag har varit på studentutbyte två gånger genom skolan och jag har som tonåring uppträtt på Nådendals stadsteater.

Jag är rörd att jag blev vald till sekreterare i släktföreningens styrelse och det gör mig till och med lite nervös. Som tur är styrelsens sammansättning jättebra och jag vet på förhand att jag kommer att lära mig mycket nytt under denna tid i styrelsen. Jag lovade att utveckla släktföreningens sociala medier och jag har redan skapat ett Instagramkonto för slakten, kom och följ slakten Sovio-Sovelius och skicka inläggsförslag (se texten i slutet av artikeln).

Styrelsesuppleant Erika Harala (T279a)

Vid förra sommarens släktmöte valdes jag in som ny suppleant i släktföreningens styrelse. Jag är en 36-årig tradenom och bor i Lövkulla i Vanda. Min familj består av 2-åriga Eemeli, min man Jukka och hans två barn i tonåren. Jag arbetar inom Valios detaljhandel som kundmarknadschef och ansvarar bl.a. för Valios butikssynlighet och introduktionen av nya produkter till detaljhandelskedjorna. Mina hobbyer är för närvarande gym, tennis och jogging. Förhoppningsvis kommer snösituationen i södra Finland att tillåta skidåkning när vintern kommer. Dessutom går jag och Eemeli och plaskar i familjesimmet i simhallen.

Min mormor Ina Harala (född Sovio) var dotter till Ellen och Bertil Sovio. Hennes farfar var Fredrik Oscar Sovio. Jag har alltid varit fascinerad av slakten Sovios historia och jag minns att jag som liten flicka lyssnade på min mormors berättelser om Brahestad, om en stor släkt och segelfartyg. Som tur är, har många av släkthistorierna dokumenterats i böcker och samlats i pärmar, så att även kommande generationer kan njuta av dem.

Jag har lovat att bistå Emilia i styrelsens informationsfrågor, särskilt när det gäller Face-bookgruppen *Slakten Sovio-Sovelius*.

Den nya ordföranden i släktföreningens Gravvårdskommitté presenterar sig

Susanna Sovio-Veikkolainen (T233c)

"Om du bara kan ge ditt barn en gåva, ge dem entusiasm" – Bruce Barton. Så vem är då jag och hur kan jag skriva under detta uttalande?

Jag heter Susanna Sovio-Veikkolainen, 31, yngsta dotter till Erja och Pertti Sovio. Äldre syster till Sami, släktföreningens styrelseordförande. Under hela vår släkts historia har entusiasm gått i arv från generation till generation. Det är åtminstone vad jag tror, för släktens historia är full av modig företagsamhet, driven av entusiasm.

Denna entusiasm, som fört mig än hit, än dit, fick jag redan i mitt varma barndomshem. Efter grundskolan studerade jag i Brahestads Borgare- och Handelsskola till merkonom, vilket var en bra grund att stå på då jag verkade som kassör i släktföreningens styrelse för ett par verksamhetsperioder sedan. Som ung entusiast ville jag ta mig an olika yrkesutmaningar, studerade till specialkurator för barn och unga och trivdes bra under några år med olika uppgifter inom barnskydd. Yrket är dock ganska brutalt, och efter att jag fött mitt första barn ville jag inte förlora min egen entusiasm. Vid sidan av jobbet studerade jag till närvårdare och fick anställning på Brahestads regionsjukhus. Jag är mild av naturen och jag gillar vårdarbete. När jag började vänta vår lilla övervägde jag ändå att byta yrkesinriktning. Det är trots allt en förälders privilegium att fira högtiderna med sina barn, delta i deras fritidsintressen och hjälpa till med läxorna. Så jag bestämde mig för att gå in på teknikområdet, understödd av min man, och tog examen som el- och automatiseringsingenjör för 1,5 år sedan.

Idag arbetar jag på SSAB Europe Oy som tillförlitlighetsingenjör inom underhållsutveckling. Som en kreativ teknikprofessionell gillar jag problemlösning med lite kommersiell vinkel. Dels på grund av min nyfikenhet, dels på grund av min brinnande vilja att utveckla mig själv, har jag även utbildat mig till revisor i SSAB. Du kan stöta på mig t.ex. på kongresser eller seminarier, där jag framgent kommer att närvara mer som SSAB:s representant.

Min entusiasm driver mig även till aktiv föreningsverksamhet. Att delta i barnens hobbyn är en fröjd, och jag kommer att fungera som ordförande för Brahestad ungdomshandelskammare 2023. Jag har suttit i denna styrelse redan i ett par år, och nästa år kommer jag även att delta i verksamheten i regionens Handelskammare. Jag gillar Brahestad och jag vill vara med och utveckla denna region i en mer positiv riktning. Det är gott för barn att växa upp och bo här.

Så vad gör jag på min fritid? Våra barn, Aurora, 9 år och Alissa, 5 år, utnyttjar flitigt de hobbymöjligheter som Brahestad erbjuder. Aurora går nu i tredje klass i Brahestads centralskolas musikklass. Hon spelar tvärflöjt på musikhögskolan och håller på med judo. Dessutom går hon och Alissa i Brahestads ridskola och tränar dessutom konståkning en gång i veckan. Man kanske till och med kan säga att vi lever i den mest hektiska perioden av de aktivaste åren. Inte målet, utan resan. Ivrigt följer jag med mina döttrars entusiasm och mod att pröva på och engagera sig i olika aktiviteter, lära sig nya saker och komma till insikt om saker i livet.

De kommande tre åren kommer jag således att vara ordförande i Gravvårdskommittén. Tack vare min föregångare kliver jag in i rejäla stövlar som jag inte tror att jag kommer att snubbla i. Jag lär gärna känna familjens historia från ett annat perspektiv. Mitt första barn, Aurora, är mycket intresserad av historia, särskilt släktens historia. Kanske lyckas jag tillsammans med mina föräldrar överföra kunskap om vår historia till kommande generationer.

Låt oss lita på livets segel och segla från ögonblick till ögonblick, hålla fast vid nya vindar. Låt oss utbyta nyheter när vi träffas!

Hej alla släktingar,

Ett instagramkonto med namnet "*soviosoveliussuku*" har skapats för släktföreningen. Instagram är en tjänst där du kan dela bilder och videor. Som innehåll har jag tänkt mig inlägg om vår familjs historia och aktuella nyheter från/om släktingar. Jag ber alla familjemedlemmar att följa oss och jag uppmuntrar er att skicka bilder och filmer på släktträffar, firande av årsdagar, fester, nya medlemmar i vår släkt och allt man kommer på relaterat till släkten.

Instagramkontot kan inte uppdateras av någon annan än administratören (för närvarande jag).

Bilder och filmer kan skickas direkt till mig, till exempel som ett meddelande eller via WhatsApp på +358 452066 990.

Vi ses på Instagram!

Med kärleksfull hälsning,

Emilia Lehtonen,

Sekreterare i släktföreningens styrelse

Släktmötesbilder från Haarala begravningsplats och festmåltiden i Raahen Hovi

Pertti Sovio, Eero Keltikangas, Jukka Ingerttilä, Martti Sovio, Mikko Pyhälä, Pia Sovio-Pyhälä, Erja Sovio, Seppo Sovio, Helena Nevantaus, Ulla Tasala, Kirsti Keltikangas, Raija Ingerttilä, Annaliisa Nylander. Foto: Olli Nylander

**Fredrik Sovelius' grav.
Foto: Mikko Pyhälä**

Tor Sovios familjegrav. Bakom är Gustav Wangels grav. Foto: Mikko Pyhälä

Från vänster: Johanna Sovio, Jussi Sovio, Marika Sovio, Sami Sovio, Linnéa Sovio, Anniina Sovio (längst bak, till vänster), Alissa Veikkolainen, Jessica Sovio-Soininen, Essi Saari, Veeti Lukkarinen, Emilia Lehtonen, Viivi Saari, Susanna Sovio-Veikkolainen, Mia-Stiina Miettinen och Sebastian Keinänen. Foto: Olli Nylander

Från vänster Kirsti Keltikangas, Eero Keltikangas och bakom Marika Sovio och Sami Sovio. Foto: Riitta Harala

*Från vänster: Ina-Maija Tillmanns, Pia Sovio-Pyhälä, Ulla Tillmanns och Heinrich Söllner.
Foto: Mikko Pyhälä*

Pia Sovio-Pyhälä vid bordsändan och bakom bordet från vänster Kirsti Keltikangas, Eero Keltikangas, Ulla Tillmanns, Heinrich Söllner, Mikko Pyhälä och Jukka Kangasalusta, med ryggen mot kameran Ina-Maija Tillmanns, Riitta Harala och Erkki Harala. Foto: Erika Harala

Kirsti Keltikangas, Eero Keltikangas, Erika Harala, Eemeli Kangasalusta, Jukka Kangasalusta och Ulla Tillmanns (med ryggen åt). Kuva: Riitta Harala

Släktens yngsta gren (från vänster Alissa Veikkolainen, Eemi Soininen och Eemeli Kangasalusta) bygger nya konstruktioner. Foto: Erika Harala

Besök i en skeppsredarpatrons hem i Sovelius hus på Strandvägen 36

Foton: Erika Harala (T279a)

Samtidigt med släktmötet i Sovio-Soveliussläktförening hölls även de årliga Pekkadagarna i Brahestad (tillägnade Per "Pekka" Brahe, stadens grundare). Som en del av dessa var det möjligt att boka gratis guidade visningar av interiörmuseet som visar en skeppsredarpatrons hem, beläget på övervåningen i Soveliushuset, Brahestads äldsta bevarade byggnad. Släktingarna tog tillfället i akt att besöka huset.

Utflykt för att bekanta oss med Varvets mast

Rapporten sammanställd av Olli Nylander och Riitta Harala

I förra numret av Jotaila-bulletinen berättade vi om minnesmärket över Brahestads skeppsbyggare, som rests av Varvin-Välikylä byaförening. Minnesmärket är utformat som en segelfartygsmast, och förebilden för detta är den 30 meter höga stormasten på briggen Ahto, som byggdes av Sovelius-rederiet år 1867. Masten är rest precis där Ahto byggdes. Dagen efter släktmötet anordnades en busstransport för mötesgästerna till monumentet, där **Matti Laurila**, ordförande och syssloman i Varvi byaförening, berättade om minnesmärkets bakgrund. Det bör nämnas att släktföreningens styrelse har att diskutera förslaget om att ta fram en husbondevimpel för att säljas till släktingar och även hissas i topp på Varvets mast.

Vid kaffemötet som hölls i Kåtan, byggd i anslutning till minnesmärket, citerade byaföreningens sekreterare, kommunfullmäktiges ordförande **Nina Pulkkanen**, det tal som riksdagsledamot **Anna-Leena Mattila** höll vid invigningen av Varvets mast, vilket belyste varvsindustrins historia mer allmänt. Eftersom ämnet helt uppenbart är av intresse för medlemmarna i Sovio-Sovelius släktförening återger vi med hennes tillstånd talet här.

"Ska vi bygg en skuta?", "Jo, vi bygg bara" (Riksdagsledamot Anna-Leena Mattila)

Ärade talkoarbetare, representanter för andlig och världslig makt och övrig festpublik!

Med så enkla ord inleddes förberedelserna att bygga ett segelfartyg. Redarna, d.v.s. kommerseråden, brukade promenera i området kring dagens Pekkatori, tidigare känt som Stortorget, som på 1800-talet var centrum för Brahestads administrativa och kommersiella liv. När herrarna avslutat samtalet med ett handslag övergick de från ord till handling.

Fartyg byggdes på varv, benämningen på de stapelbäddar där träfartygen byggdes. Brahestads första varv låg i trakten av nuvarande Pikkulahti, från mutterkiosken åt

Varvets mast och deltagare i släkträffen samt Matti Laurila presenterar masten. Foto: Olli Nylander

Kaffe i kåtan Foto: Olli Nylander

museet till. På 1800-talet kallades området fortfarande Rikhard's strand. I takt med att stadsfjärden grundades upp blev det svårt för större fartyg att ta sig in till stranden och ut på havet, varför ett nytt hamnområde med djupare strand måste hittas, och den nuvarande Varvi-stranden visade sig vara ett sådant.

Grundandet av staden Brahestad har sina rötter i sjöfart, skeppsbyggnad och utrikeshandel. Redan från stadens begynnelse fram till slutet av 1800-talet byggdes hundratals fartyg. Den livligaste perioden inföll under 1850-1870-talen, då så många som åtta fartyg kunde färdigställas om året. Vanligtvis byggdes dock ett fartyg per varv. Här i Varvi fanns som mest fem varv, vilka alla byggde skepp

samtidigt.

Fartygsbygget inleddes på hösten. Endast under midvintern var det stilla, tills arbetet fortsatte på våren. Att bygga fartyg krävde mycket arbetskraft. Minst ett dussin timmermän arbetade på vardera sidan av fartyget. För att göra hela fartyget segelfärdigt behövdes bl.a. smeder, eldare vid basugnarna, repslagare och segelmakare. Skeppsbyggandet sysselsatte på sätt och vis nästan hela staden.

Redan veckor innan fartyget skulle sjösättas kokade kvinnorna såpa av ben och fett med hjälp av lut, vilket behövdes i stora mängder för att göra stapelbädden under kölen hal. Runt midsommar började det oftast bli så klart att det var dags för sjösättning av fartyget.

Sjösättningen var ett grannliga arbete, eftersom en bra sjösättning förebådade en gynnsam seglingshistoria, en dålig sjösättning otur. Fartygets byggmästare mätte flitigt havsvattnets nivå tills han fattade beslut om en gynnsam tidpunkt för sjösättning.

Redarna och deras familjer, såväl som stadens dignitärer, var klädda i sitt bästa inför firandet. Ett hundratal representanter för redarfamiljerna och byggare togs

Segelfartyg under konstruktion på varven i Brahestad. Skalenlig modell. Brahestad museum. Foto: Olli Nylander

på däck. När man ansåg att det var tillräckligt med folk togs trapporna bort från skeppet. När allt var klart bjöds männen som skulle sätta skeppet i rörelse med kilar, på en kilsup.

Syllarna som skrovet vilade på bröts loss med kofot. Om fartyget fortfarande inte rörde sig bankade fyra till sex man på skrovet, vilket fick även den långsmaste kölen i rörelse.

Direkt efter sjösättningen kontrollerades om skrovet läckte. Om det var fallet hamnade timmermännen att dikta läckorna på egen bekostnad. Om skrovet var vattentätt var nästa steg att resa masterna. Detta skedde dock först efter att sjösättningen hade firats ordentligt och grundligt.

Fartygets namn avslöjades när fartyget löpte av stapeln, det hade redan målats på akterspegeln och täckts med en bräda. När fartyget löpte av stapeln kunde även skeppsbyggarnas tankar om ägaren ses. Om en kvast hade spikats i fören betydde det att männen inte hade bjudits på tillräckligt med kilsupar.

Stapelavlöpningsfesterna var stora och glädjefulla, men kvinnorna hade inget där att göra. På festerna åts det gott och dracks gott. Brännvinssupen spelade en så betydande roll att man inte kunde lämna festen på nykter fot. På några fester fanns det en väktare på Ruona-bron, som sände tillbaka alltför nyktra festdeltagare till festen med orden: "Gå och drick dig full och kom sen tillbaka!"

Platsen för festen var varvets arbetsbod. Då man stack sig ut kunde man beundra skrovet som flöt på vattnet, och beundra och berömma en bra sjösättning. Kvin-

nornas glädje var att rusa ut i vattnet med spannar och hinkar för att samla så mycket såpa de kunde efter att fartyget sjösatts. Såpa användes då som tvättmedel i hembestyren.

Kära lyssnare!

När allt kommer omkring har Varvi-områ-

***Varvets mast och deltagare i släktträffen.
Foto: Olli Nylander***

det också varit influensområde för tentakler relaterade till händelser i världshistorien.

De mest dramatiska ögonblicken i Varvets och Brahestads historia upplevdes den 30 maj 1854, då effekterna av Krimkriget, hos oss även kallat Ålandskriget, nådde ända hit till Bottenhavets bukter.

På den tiden tillhörde Finland Kejsardömet Ryssland som låg i krig med England och Frankrike. Engelsmännen hade redan på morgonen ankrat bakom ön Tas-ku, och vetskapen om att fienden var så nära förorsakade en stämning av världens undergång i staden. Borgarna lastade sina skatter på kärror som sändes på väg mot säkerhet på den omgivande landsbygden. De mest stressade gav sina värdesaker och pengakistor till vem som helst för att ta dem i säkerhet, till och med i sådan säkerhet att de aldrig fick tillbaka sina ägodelar när nödsituationen var över.

Synen måste ha varit skrämmande och hotfull när engelsmännens många båtar hade rott till denna Varvets strand. Utan pardon var briggen Kaleva, som höll på att repareras på varvet, den första som stacks i brand. Därefter blev övriga halvfärdiga och färdiga fartyg i hamnen, fregatter, briggar, skonare och jakter eldens offer. Totalt 15 fartyg. Därefter förstördes lagren av plankor och fartygsförnödenheter, verkstäderna och barackerna. Tusentals tunnor med tjära och beck rann som brinnande lavaströmmar mot havet.

Folket i Brahestad åsåg förödelsen på avstånd med tårar ögonen och klump i halsen med känsla av maktlöshet. Det var inte mycket till motstånd, fienden utförde sitt förstöringsarbete med sådan skrämmande övermakt och beslutsamhet. Skeppsredaren Johan Montin försökte skälla ut den engelske brandmästaren, men gav upp sitt motstånd när engelsmännen ville ta honom ombord på sina fartyg.

När engelsmännen gav sig iväg mot staden och stannade vid det av bjälkar

byggda kronomagasinet, beläget nära den plats där det nuvarande Kronomagasinet står, för att bränna ner det, steg den gamle sjömannen Juho Puskala fram och vädjade på sin bortglömda engelska om barmhärtighet, eftersom säden i lagret tillhörde det fattiga folket i Lappland. Att förstöra säden skulle ha inneburit osädda åkrar den kommande sommaren och brist på mat.

Lättnaden var utan tvekan enorm när fienden bestämde sig för att fortsätta sin resa mot Uleåborg. Lilla Brahestad var i beredskap ett par dagar till, tills man såg

Släktföreningsfolk i Varvets kåta. Foto: Riitta Harala

att engelsmännen var på väg tillbaka mot söder. Från kyrktornet såg man att Brahestad passerades långt ute till sjöss.

Skadorna i Brahestad var ekonomiskt de största i Finland under Krimkriget. Men tur i oturen var att några av de fartyg som brändes av engelsmännen var beställda och redan betalda av de engelska redarna själva, så de brände sina egna fartyg.

Engelsmännens besök fick också en konsekvens som än idag kan ses i vårt landskap. När de engelska kväkarna hörde talas om sina landsmäns brutala förintelseexpedition till Brahestad samlade de in en vacker summa pengar och skickade den som kompensation. Med de pengarna byggdes en två kilometer lång väg som började i trakten av det tidigare campingområdet och fortsatte som en rak väg, nuvarande cykelvägen, mot Ilolinna. Seminariet i Brahestad, byggt i slutet av 1800-talet, skar av denna väg.

Utmärkande för Brahestads skeppsbyggande och sjöfart var, att de fortsatte även efter att de slutat i de andra städerna i runt Bottenviken, förutom Raumo. Skeppsbyggandet upphörde i de flesta städer efter 1874. Den utdragna pan-europeiska depressionen orsakad av det rysk-türkiska kriget, den kontinuerliga uppgrundningen av farleder och hamnar och sträckningen av den konkurrerande järnvägen allt längre norrut, återspeglades i allt mindre verksamhet i skeppsvarven. Den tidens sista fartyg byggdes i

Brahestad 1875-76. De allra sista nybyggnationerna skedde efter första världskriget, då ett par segelfartyg av trä sjösattes i Brahestad.

Kära festpublik!

Talkogänget har under ledning av Matti Laurila gjort ett kulturhistoriskt värdefullt arbete genom att resa masten här vid Varvets strand. Masten är ett underbart monument över segelfartygsbyggarnas yrkes stolthet och segelfartygstidens betydelse för vår stad som försörjare för såväl de rika borgerliga som de anspråkslösa sjömännen. Släpandet av masterna, långt inifrån landet och från Östra Finlands ödemarker, kunde vara ett eget kapitel. Kanske kunde man härnäst överväga att placera några stenpelare i några gathörn i Gamla Brahestad för att för sin del påminna om hur man transporterade de långa masterna genom staden utan att skada husknutarna.

Jag vill å min sida tacka mannen nummer ett, Matti Laurila, och naturligtvis hela talkogänget, som har arbetat hårt för mastprojektet. Masten blir en härlig fortsättning på Varvets landskapsstig, vars informationstavlor om Brahestads sjöfartshistoria också skapats av byaföreningen.

Som tidigare historielärare är jag på förhand glad över hur masten på det mest konkreta sätt ökar kunskapen om hembygden hos våra barn och unga.

Vår släkts gamla metoder för avbildning

Pia Sovio-Pyhälä (T290)

Genom tiderna har människan avbildat sig själv, till en början genom att rita "streckfigurer" på klippväggar, eller genom att pressa handflatan i lera. I något skede lades texter till bilderna. Människan har också ett behov att bli avbildad, till exempel på olika platser. Min bortgångne konsthistorikervän bad mig hela tiden "ta en bild på mig här. Det är viktigt att du tar bilden så att personen ger objektet dess proportioner". Min väninna var med på de flesta bilderna, men det fanns ingen bild på personen som tog dem.

Porträttmåleriets historia

(texten i nästa stycke har tidigare publicerats i Jotailan Jutut nummer 22)

Att ha sitt porträtt målat blev också vanligare bland borgare i takt med att välståndet växte. Porträttmålare, s.k. konterfejare, dök upp på 1820- och 1830-talen. På vintern målade de i sina ateljéer herrar i frack och uniformer och damer i sina fashionabla klänningar. Även damernas frisyrier var enligt det senaste modet. Platsen för ansiktet lämnade målarna tomt. På våren gav sig porträttmålarna iväg runt i landet med färdigmålade herrar, biskopar och överstar i bagaget. De stannade till i tjänstebostäder för att måla ansikten på porträtten, och lade till lämpliga detaljer till kläderna, såsom medaljer, broderier och smycken.

Källa: M.L. Nordberg (Bell) *Tidigt finskt porträttmåleri. Ateneums museipublikation 1-2 (1959)*

Fredrik Fredriksson Sovelius (II) (T216) f. Brahestad 09.07.1822, d. Brahestad 20.03.1897

Johanna Margaretha Sovelius, f. Franzén (T216), f. i Uleåborg 09.03.1830, d. Brahestad 17.1.1857

Nästa fas i porträttavbildningen är den så kallade Dagerrotypin

Jag ärvde personligen bilder på mina förfäder av min mormor Dagmar Sovio, född Wangel (T288), som sades vara s.k. "daguerreotypier", men eftersom dagerrotyper inte går att kopiera, har dessa tryck tydligen gjorts antingen med "fintrycksmetoden" eller "saltpappersmetoden".

digttvis användning av ädelmetaller. Fintrycksmetoderna kallas även för pigmentmetoder eller icke-silvermetoder, till skillnad från tryckmetoder baserade på silvrets känslighet. Utvecklingen av dessa tekniker inspirerades av behovet av att hitta mer hållbara sätt att göra ett fotografi på än med silvermetoden, men också av estetiska skäl. Metoderna är ofta mödosamma och utmanande, men är

Lovisa Elisabeth Donner, f. Franzén f. i Brahestad 26.11.1838, d. 59 år gammal i Brahestad 02.08.1898 make till Carl Victor Donner och Anna Marie (smeknamn "Nanny") Christina Lagerborg, f. Franzén f. 17.03.1845 i Brahestad, d. 23.09.1866 Cannes, Alpes-Maritimes, Provence, Alpes-Côte d'Azur vid 21 års ålder. Bilden framkallad 10.08.1858 Frankfurt am Main ¹⁾

Fintrycksmetoder är fotografiska metoder som utvecklats i fotograferingens tidiga skeden, sedermera allt mer sällsynta, där bilderna framställdes med ett annat ämne än silver. Med fintryckstekniken framställs avdrag med bromolja, gummibikromat eller kol. De är dock inte trycktekniker utan avdragstekniker och kräver inte nödvän-

Fredric Oscar Sovelius (T217), född i Salahmi, Vieremä 18.06.1855, d. 11.02.1896. Foto taget den 10 augusti 1858 och framkallat i Frankfurt am Main

särskilt lämpade för 1800-talets bildskapares konstnärliga mål.

Saltpappersmetoden är en av de äldsta fotografiska metoderna från 1830-talet. Massafiberpapper, sensibiliserat med saltlösning och silvernitrat, kan användas antingen som negativ eller som avdragspapper. Saltpapper är ett filmkopieringspapper, vilket innebär att ingen framkallare behövs för avdraget, utan allt

oexponerat silver avlägsnas från pappret med en fixeringslösning och till sist sköljs bilden. Saltpappersnegativet, å andra sidan, behöver också framkallas. I mitten av 1800-talet var saltpappersmetodens absoluta fördel jämfört med tidigare metoder, möjligheten att reproducera: ett negativ kunde användas för att framställa flera positiva bilder.

Porträttfotografier tagna av vanliga människor och bilder av offentliga personer som förebådade vår moderna tid uppstod i slutet av 1800-talet, då det aktiva foto- graferandet ökade. Kvantitativt sett var

det största antalet studiofotografer, sedan amatörfotografer och nästan lika många resande- och byfotografer (<https://valokuvakeskus.fi/valokuvausen-historia/>)

Källa:

Finlands fotografiska museums publikation, 2015. PIMIÖ-MÖRKURUM 20.8.2015- 31.1.2016

¹⁾ Äktenskapet efterlämnade en dotter, Ebba Louise Nanny Cedercreutz (Lagerborg), f. 19.03.1866 - d. i Helsingfors 08.12.1950. Dotter Nanny var författare och gifte sig med baron Emil Waldemar Cedercreutz den 21 mars 1892.

Naturförlust ur Finlands synvinkel

Text och bilder: Mikko Pyhälä (T290) ambassadör emeritus och facklitteraturskribent

Naturförlust innebär att arter, underarter, ekosystem och olika naturtyper dör ut, lokalt eller globalt. På initiativ av Jyväskylän universitet har en vision om planetariskt välbefinnande skapats. Enligt den kan mänskligheten må bra endast om hela naturen med alla sina mår bra, inte bara i Finland utan i hela världen.

Utrotningshotad tallitita

Viktigare än enskilda arter är samspelet mellan alla arter i hela ekosystemet, vilket gör att de kan skydda varandra, varna varandra för faror, stödja varandra i svårigheter orsakade av torka eller överdriven nederbörd, och upprätthålla näringskedjor. Centrala i näringskedjorna är de s.k. nyckelarterna, av vilka många organismer och deras kedjor är helt beroende. Sådana arter är till exempel fjälltorn, Östersjöns blåstång, vitmossan i våra myrar och bestånden av laxartade fiskar etablerade i ekosystem med rinnande vatten. Hälften av livsmiljöerna i Finlands natur är hotade, som till exempel Lapplands palsmyrar. Ungefär en tredjedel av alla arter i Finland är utrotningshotade.

Den mest långlivade av djuren i Finland är flodpärlmusslan, som blir över 200 år gammal. På sätt och vis är den ett levande fossil som inte längre kan föröka sig, för på grund av uppdamning och rensning av vattendragen kan mellanvärdarna för dess avkomma, det vill säga öring och lax, inte nå de områden där musselbestånden fortfarande lever. Författaren Anni Kytömäki och konstnären Osmo Rauhala driver en kampanj för att rädda bestånden av flodpärlmusslan, men myndigheterna har inte tagit det till sig.

Det mest utbredda hotet mot den biologiska mångfalden i Finland är den snabba förlusten av olika typer av naturskog, vilket har lett till det aktuella hotade tillståndet för talltitan som var en av de vanligaste fåglarna i vårt land för 50 år sedan. Överdriven dränering av myrar hotar även brushanen och många fjärlsarter. Det industriella jordbruket i vårt land har utrotat populationen av ortolansparven.

Utrotningshotad skogsren

Genom utrikeshandeln påverkar vi naturförstöringen. Ett av de värsta exemplen är den redan hotande utrotningen av vår broder-art, orangutangen, på grund av den överdrivna odlingen av oljepalm i Borneos skogar. Efterfrågan på palmolja har ökat på grund av den felaktiga s.k. reduktionsplikten som EU skapat, d.v.s. att blanda in biobränsle i de fossila bränslena för transportsektorn. Under de senaste åren har världens värsta naturförstöring varit Brasiliens president Jair Bolsonaro's ambition att skövla så mycket som möjligt av Amazonas regnskog för köttboscapsuppfödning och odling av genetiskt modifierade supertoxinresistenta sojaböner. Flera framställningar om att väcka åtal mot Bolsonaro har gjorts till Internationella brottmålsdomstolen.

Amazonflodens avrinningsområde är världens största nätverk för biologisk mångfald. Amazonas regnskogar beskrivs ständigt som "världens lungor", vilket är ett dåligt uttryck. Däremot är Amazonas ekosystem världens mest effektiva luftkonditioneringssystem och regulator av världens vattenkretslopp, som har hållit jordens klimat stabilt i hundratusentals år. Just tack vare detta har mänskligheten utvecklat sina egna kulturer. Det är även detta som har skapat stabila, mångsidiga

ekosystem över hela världen, där det har varit möjligt för mänskligheten att hitta närings- och läkemedelsprodukter.

Vår familj har haft förmånen att fördjupa oss grundligt i Amazonas ekosystem, gnistan tändes i våra döttrar Minna (T291) och Aili (T292) då de deltog som barnskådespelare i Mika Kaurismäkis film Amazon. Jag och min fru Pia Sovio-Pyhälä (T290) fick delta som förkläden under inspelningen. Från tid till annan har vår familj kunnat bo i regnskogar i olika delar av Amazonas. Aili gjorde sin egen doktorsavhandling 2002 om Amazonas invånares penningflöden. Hon har publicerat vetenskapliga skrifter om det colombianska Kogi-folkets koppling till naturen som förebild för andra folk i världen. Minna har fördjupat sig i visdomen hos shamanerna bland ursprungsbefolkningen i Amazonas och fört den även till Finland. Jag själv och prof. Jukka Salo skrev boken Amazonia (Otava 1991), för vilken vi fick Tieto Finlandia-priset 1992.

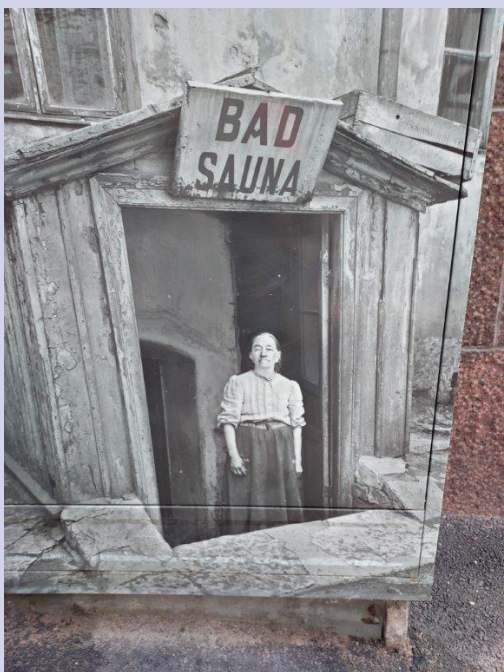
Eftersom hela världens framtid verkar bero på huruvida Amazonas enorma ekosystem kan bevaras för framtida generationer, är vår slogan "Amazonas alltid i våra sinnen".

Bastu-upplevelser tidigare i Finland och senare runt om i världen

Pia Sovio-Pyhälä (T290)

Den finska bastun

I Kronohagen i Helsingfors, där jag bor med min man, har staden satt upp gamla fotografier på elskåp på gatorna. Många av dem tagna av Signe Brander. Nära vårt hem, i hörnet av Mariagatan och Kyrkogatan, finns ett foto av ett hus beläget på den plats där man drev en allmän bastu kallad Marien-Bad. Vid dörren till bas-

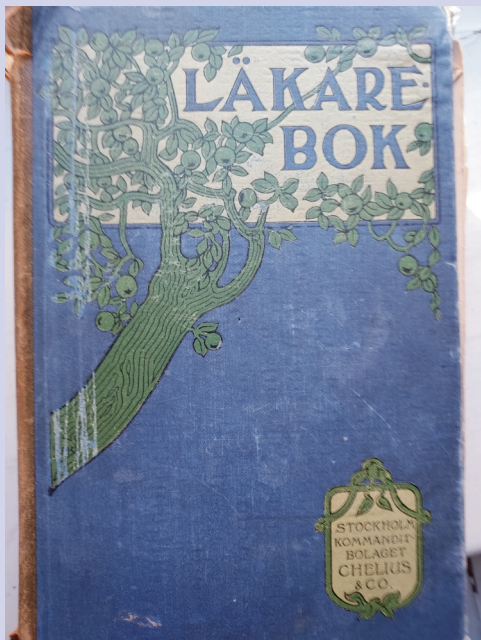
En bastuvaktare vid dörren till bastun Marien-Bad

tun står baderskan, en allvarlig äldre kvinna. Men tänk - den här bastun har jag läst om i den gamla "Läkareboken" som följde med i min farmors bokhylla.

Och i den nämns just den här bastun. Den svenske läkaren Henrik Berg ¹⁾ skrev denna läkarbok vid övergången mellan 1800- och 1900-talen, och i den

återgav han uppgifter om sjukdomar, åkommor och deras behandlingar i alfabetisk ordning. Till exempel återfinns under ordet "Bad" de olika formerna av bad under olika tidsepoker, och badandets helande effekter. Där nämns även finsk bastu (Finskt Bad), som läkaren själv prövade i en bastu vid namn Marien-Bad på Mariagatan i Helsingfors, dit hans finske vän "ingenjören" tog honom 1902. Dr Berg berättar om sin erfarenhet av en Finsk bastu i Helsingfors:

"En 50-årig kvinna i endast linne och en kort underkjol välkomnade oss och försäkrade oss att vi skulle få ett bra bad. Vi blev först anmodade att ta plats på laven. Därefter öppnade kvinnan ugnsluckan och kastade en skopa vatten på de heta kullerstenarna. Vit ånga steg upp från luckan och värmen steg snabbt. Kvinnan fortsatte att kasta den ena skopan efter den andra, "hon kastade bad".

Dr Henrik Bergs läkarbok

Jag var slutligen tvungen att be henne sluta kasta bad. Det tog inte lång tid innan svetten började rinna och i den där rena fuktiga värmen kände jag hur all trötthet, sorger och bekymmer försvann. Efter kanske 20 minuter eller så tog kvinnan en kvast gjord av lövade björkkvistar och blötlade den i varmvatten, sa åt mig att lägga mig på bänken och började piska mig. Men vilken härlig sak, det var massage, frottering och klatschning, det gjorde nästan ont. Hon fortsatte att slå i lugn takt. Ingen del av kroppen förglömdes. Huden började rodna och svetten rann. Sedan lade hon undan kvasten, tvålade in mig ordentligt och sköljde med varmt vatten. Till sist fick jag krypa ner i ett stort badkar och skölja av mig med ljummet, nästan kallt vatten. Medan jag svalkade mig där hörde jag min vän ingenjörens nöjda utrop "slå hårdare". Till sist lindades jag in i ett torrt lakan och fick gå tillbaka till omklädningsrummet. Efter en rejäl torkning masserade baderskan mig. Hela min kropp fick en grundlig behandling av erfarna händer".

Personliga erfarenheter av bastu när jag bodde utomlands

Då jag arbetade på Nordiska Folkakademien i Kungälv, norr om Göteborg i Sverige, fick jag bekanta mig med svensk bastu. Bastun hade en mycket mild temperatur, inget bad kastades på stenarna och inga bastukvistar användes. Det kändes inte riktigt som en bastu.

Då jag flyttat med min man Mikko till vår första postering i Prag kunde vi bada i den finska bastun som ligger på gården till ambassadörens officiella bostad. Vid nästa postering i Mexiko fick vi även använda den finska tjänstebostadens bastu. Även i Indien kunde vi använda ambas-

sadörens bastu.

I Rom bosatte vi oss i ett stort gammalt hus på landet nära Rom, och i flyttlasset förde vi med oss från Finland väggar och ugn för en bastu. Vi byggde bastun i ett rum och gjorde om det intilliggande duschrummet till ett tvättrum. Vi tog även med oss från Finland lämpliga stenar till ugnen nerpackade i stövelskaft i bagaget.

Tjänstebostaden vi hyrde i Peru hade en bastu, som ägaren hade använt som förråd. I Venezuela hade Finland en tjänstebostad, där en iransk prins tidigare hade bott. Där hade man byggt en ångbastu med träväggar direkt på kakelgolvet. Jag undrade: "vad nu?", när hälen gick genom väggen. Termiter hade kommit in genom rostiga ångrör och attackerat träkonstruktionerna. Nu var vi tvungna att hitta termitboet och drottningen någonstans i trädgården, för det var därifrån invasionen kom. Trädgårdsmästaren och jag hittade slutligen de enorma larverna, som vi utrotade genom att bränna dem. Sedan åkte vi med ambassadens chaufför till en brädgård för att köpa virke till en ny bastulave. Det fanns inga medel för renoveringen, men vi reparerade själva med vår gårdskarls bastun för en billig penning. Vi själva lade även plattor runt poolen, och nu kunde även Självständighetsdagen firas med mottagningar för hundratals gäster. Tjänstebostaden låg på en sluttningstomt. Gården framför själva salen var mycket liten, men runt simbassängen lyckades vi med egna krafter få till en stor välupplyst terrass med blommor och buskar, dit vi kom nerför en trappa. Det blev inte dyrt för den finska staten.

Vi skulle bada bastu hos Finlands ambasadör i Mexiko, och Mikko hade bjudit in

herrarna i styrelsen för den lokala diplomatiska föreningen till bastubad. När sedan kläderna togs av i omklädningsrummet till bastun och nästan alla var som Gud skapat dem, såg jag en man rusa ut ur bastun. Jag gick ut på gården och frågade vad som stod på. Chockad sade mannen att "det finns NAKNA människor därinne. Jag kan inte vara med om sådant."

Som illustration av denna berättelse finns en teckning gjord av den mexikanska toppgrafikern Manuel Escutia för den diplomatiska föreningens hedersbevis, där representanten för varje land visas i sin nationaldräkt eller med en symbol som associerar till dennes hemland. Den enda personifierade figuren i hela teckningsserien är vår Mikko med bastukvast, glasögon, skägg och allt.

1) Även i forntid badade folk som bodde i öst bastu. Kanske lärde sig svenskarna bastubad av finnarna. På medeltiden badade man bastu mycket, och det finns flera bastur i Stockholm än idag. Dr Berg konstaterar om ursprunget till ordet risbastu: "Vem av läsarna har inte hört talas om eller personligen i sin barndom upplevt en "risbastu" (finska: "selkäsauna"). Denna uppfostringsmetod består av de två orden "ris" och "bastu" och härleds till att man i bastun i gamla badhus piskade badgästerna med bastukvistar, det vill säga lövade björkris buntade med snören. Henrik Berg disputerade i filosofi i Lund 1883, medicine licentiatexamen vid Karolinska institutet i Stockholm 1888 och medicine doktor i Uppsala 1899. Han arbetade som läkare i Stockholm. Han är främst känd som en populär författare och en anhängare av nykterhet. Samuel Ödmann (f. 1750) hade redan skrivit om bastur i sin artikel "Memoarer från hem och skola i Vislands prästgård", där det berättas hur pastorn och adjunkten badade på julaften i en 55 graders bastu uppvärmd med björkstockar. Efter att ha läst detta ville doktor Berg förmodligen resa till Helsingfors för att bada.

Myrbergarna på Esbo gård

Pia Sovio-Pyhälä (T290)

I december 2021 fick jag ett meddelande från Fil.Dr, historikern Alex Snellman: "Jag håller på och skriver ett **kapitel till en bok, planerad av Esbo stadsmuseum, om Myrbergarnas tid på Esbo gård** från 1820-talet till början av 1900-talet. Tryggve Gestrin berättade att släktföreningen Sovio-Soveliuss kunde ha information om familjen Myrberg?" Jag svarade att informationen finns i både vår släktbok och vår släktbulletin Jotailan Jutut, 2018 års utgåva, nr. 23, s. 5-16, som finns på nätet <https://sovio-sovelius.com/jotailan-jutut>. Alex tackade för informationen och sade också att han skulle skaffa sig vår släktbok. Han skickade mig senare sin skrift som var mycket grundlig, särskilt angående Myrbergarnas smågårdar och markinnehav som följde med Esbo gård. När jag skriver detta vet jag inte om hans skrift redan förekommit i Esbo gårds historia.

När jag skaffade mig **Ulla-Lena Lundbergs** bok "**Lyser och lågar**", utgiven år 2022, hittade jag till min förvåning att även Myrbergarna, ägarna till Esbo gård, nämndes i boken. Arthur Myrberg (1845-1909) stödde folkbildningsrörelsen i en tid då analfabetism var vanlig och det inte fanns några skolor för landsbygdsbefolkningen. Folkhögskolor för vuxna hade inrättats i Danmark och därifrån spreds denna skolrörelse även till Finland i slutet av 1800-talet. Esbo gård donerade Finns allodialgods för etablering av en folkhögskola.

Kvinnors läskunnighet och rösträtt är också teman i boken, som även förtäljer om lärare som kämpade för folkbildningsidealet i en tid då förryskningsåtgärder hotade det självstyrande Finland. Boken berättar om tre generationer kvinnor, för tiden från Vasabranden 1852 till efter inbördeskriget, till 1920-talet. I

början av berättelsen åker först fem pigjättor från Vasa till sina familjer i Vörå, men där finns det varken mat eller arbete för dem, så de bestämmer sig för att söka arbete i Helsingfors. De kan bara svenska. Det finns inga allmänna kommunikationer vid den tiden, så de vandrar till fots. En blir sjuk i tuberkulos och kan inte fortsätta sin vandring, en annan finner att husmodern i en av gårdarna är mycket sjuk, så hon bestämmer sig för att stanna där som piga. Först blir hon husbondens älskarinna, och senare, när husmodern dör, blir hon husets nya husmor.

De tre övriga flickorna vandrar vidare längs okända vägar och når så småningom Nyland och Helsingfors. En flicka vid namn Bitt hamnar så småningom i ett rikt hus och får jobb där, hittar en läskunnig man, deras sociala ställning förbättras och de räknas nu till den lägre borgarklassen. Mannen dör i kolera, familjens söner går till sjöss.

Flickorna studerar på en högskola för kvinnor, lär sig läsa och skriva. En annan av flickorna, Ida, får jobb som Finlands första kvinnliga gymnastiklärare. Den tredje av flickorna, Olga, är intresserad av kultur och utbildning och gifter sig med en lärare som har lunginflammation. De är med och utvecklar den finska folkhögskolorörelsen enligt dansk grundtvikiansk modell. De grundade Finns folkhögskola i Esbo, vars verksamhet pågick fram till 1990-talet. I romanen spelar idealismen en central roll.

Jag själv fick även en gång anställning på Finns folkhögskola som vikarie, och tack vare detta, senare en tjänst som lektor vid Nordiskt centrum för vuxenutbildning i Kungälv, i Sverige.

Släkten berättar: *En varm semester på Fuengirola*

Text och bilder Erja Sovio (T230)

Min och Perttis semester har varit väldigt gemytlig. Vi har njutit av den stekande solen till fullt: vi har kunnat tillbringa nästan en månad med att ligga i solstolarna och njuta av den uppfriskande poolen. Förutom att slappa vid poolerna har vi ätit på de underbaraste restauranger, maten har varit väldigt god och riklig. Särskilt hotellets frukost är en trevlig omväxling till den vanliga finska frukosten: rågbröd och gröt. Vi har fått smaka på nya, italienska glassar, himmelskt underbara gelato. Den mascarponesmakande varianten har blivit vår gemensamma favorit. Förutom gelato har en ny bekantskap varit tapas, som vi gillade särskilt mycket.

Och oroa dig inte, vi har gjort mer! Varje kväll i skymningen har vi gett oss ut i det spanska nattlivet. De mörka gatorna och det svallande havet har skapat en helt underbar stämning för en promenad till karaokebaren varje kväll. Vi har således ofta suttit på karaokebarer, mest givetvis i Cosmos som redan har blivit en favoritplats. Förutom Cosmos har en ny bekantskap, Yupiter, varit en väldigt trevlig och stämningsfull plats. I Yupiter träffade vi vårt spansk-finska vänpar, Virva och Paavo. Vi har varit vänner i många år och det var underbart att få prata med dem igen efter så lång tid.

I båda karaokebarerna har vi dansat så mycket som våra knän har hållit, och om något har det varit underbart! Och framför allt har jag tyckt om att sjunga karaoke: då har jag kunnat koppla av och göra något som jag i hemlighet tycker mycket om.

Att följa den här formeln blev trots allt lite tråkigt redan den fjärde veckan, så vad passar då bättre än att få vårt barnbarn Anniina hit den sista veckan, för att glädja oss.

Efter hennes ankomst har vi, förutom att slappa vid poolerna och äta gott, varit i Mijas för att njuta av lite annorlunda landskap. Där vandrade vi längs bergsvägar och tittade på den vida vy som öppnade sig inför oss. Vi gick i några butiker bara för att beundra deras utbud,

och var naturligtvis tvungen att köpa några gåvor hem till barnbarnen. Dagen i Mijas kröntes dock av ett besök på chokladfabriken, och själva få tillverka choklad. Anniina och jag gjorde de finaste chokladkakor: vi fick dekorera dem efter eget sinne! Jag drog verkligen till och började bli konstnärlig: jag gjorde en palm på en chokladkaka, blommor på den andra och en sol på den tredje.

Förutom att besöka Mijas har vi varit i Benálmadena för att beundra de små kycklingarna och även andra fågelarter och de bedårande små sköldpaddorna. Förutom att besöka fågelparken spelade vi minigolf, och det var riktigt kul. Vi spelar nästan aldrig golf, så denna aktivitet fick oss att le.

Självklart har även den sista veckans kvällar förgyllts med karaokesång. Annina och jag tycker om att sjunga tillsam-

mans både här och hemma i Finland. Vi har haft det roligt att sjunga tillsammans och underhålla hela karaokebaren. Semestern har på alla sätt varit underbar och en lisa för själen!

40 år i ett egnahemshus och därifrån till en lägenhet

Text och bilder Olli Nylander (T427)

Livet har olika skeden, en tid för att uppfostra barn, en tid att springa maraton, turnera i Östeuropa på motorcykel (det finns mer att säga om det, men...), och studera. Och prova olika boendeformer. Baserat på egen erfarenhet rekommenderar jag starkt att byta bostad då och då; att flytta och göra sig av med "skräp" var 40nde år är hopplöst.

Terrängsågverket och våra söner Urpo och Kari på gården till Annaliisas hem. Timmer som fälldes i denna skog förädlades till brädor och plankor.

En gång för länge sedan bodde vi i ett radhus i nästan tio år, tills vi blev inspirerade att bygga ett eget hus. En lämplig tomt hittades i ett lugnt område i Brahestad (som förvisso inte har särskilt bråkiga områden), och byggprojektet började med att göra ritningar och ett par veckors avverkningsarbete i Annaliisas hemslogar. Det började med andra ord från grunden. Huset beställdes dock från en "fabrik", det vill säga ett företag, Mitta-Talo, som levererade och reste byggnadens stomme på en sockel av murblock. De signerade ritningarna, när enligt tidigare erfarenheter ritningar gjorda på merkonom-nivå inte har gatutrovärdighet i byggnadsnämnden. (Jag fick trots allt

igenom de förra, mammas hus, men det var jobbigt.) Vidare från stommen användes så mycket som möjligt av eget virke, d.v.s. i största möjliga utsträckning byggde vi i trä. Huset stod färdigt i slutet av 1983 och sedan dess har vi bott där, ibland utfört större renoveringar men mestadels reparationer och "trimning". Och sparat alla möjliga grejer, för att "någon gång kanske de behövs". Om utrymme inte räckte till, byggdes fler bodar och lider. Så är det att bo i ett egnahemshus.

För drygt tio år sedan köpte vi en aktielägenhet i Brahestads centrum, 3 rum + kök + bastu i ett höghus, med tanken att vi "någon gång" skulle flytta dit. Redan då, fortfarande i arbetslivet, tänkte vi att det skulle vara lättare att resa när vi inte behövde bekymra oss om snö, gräs, trädgård, värme och annat, sådant man i ett egnahemshus aldrig får nog av. Men när det alltid fanns bra, långvariga hyresgäster att tillgå och det var bra att bo "hemma" så sköt vi på flytten gång efter annan. Tills nu, när arbetsplatsen för Pyhäjoki kraftverk lades ned, förlorade vi vår hyresgäst, en italiensk ingenjör, då

Stommen byggdes av husfabriken, därefter utfördes bygget på eget ansvar.

Byggets hund Riku tog projektet med lugn tillförsikt.

han miste jobbet och flyttade till Holland, och vi insåg att det nu var i sista stund att flytta om vi skulle göra det på egna villkor. Och njuta av ett bekymmerslöst boende ännu en tid. Det vill säga innan samhället bestämmer sig för att köra iväg oss till någon slutförvaringsplats. Visst går gårdsarbetet fortfarande bra och är nyttig motion, men allt oftare växer gräset eller det snöar precis när det finns något mer meningsfullt att göra. Och på något sätt får man en känsla av att man inte kan komma iväg någonstans (på en resa), när man hela tiden måste ta hand om något.

Huset är nu till salu. Det är ganska hopplöst på en avfolkningsort, ett elvårmehus - men vi får se. Lyckligtvis finns som andra alternativ en ivrig hyresgäst, en som också är bekant nog att hyra ut huset till. Men flytten: under 40 år har det samlats en ansevärd mängd "nödvändiga grejer", och man kan inte ens föreställa sig hur man skulle kunna få rum för allt detta i en höghuslägenhet. Naturligtvis måste man hitta platser för större grejer, och platser har hittats för t.ex. båten och motorcykeln. Tillhörande verktyg, domkrafter, kranar, tryckluftskompressor (kunde vara bra att ha i ett höghus, t.ex. på balkongen?), högtryckstvätt etc. Och alla

hustillbehör, gräsklippare, många stegar, snö- och trädgårdsredskap. Och så klart alla mattor, kläder, överbliven parkett och tapeter – och allt möjligt. Och förstås allt husgeråd, som du efter de fattiga första levnadsåren lärde dig att skaffa och spara, som du fick som arv, etc. Det finns tiotals tavlor, hundratals böcker (ett tusental har framgångsrikt avyttrats...). Och kanske värst av allt, all världens brev, kort, foton och andra "arkiv", som ligger i lådor och som nu måste redas ut.

Så, en väns råd: bli av med skräpet medan tid är. Eller flytta minst vart tionde år, det är ett effektivt sätt. Det värsta är om hela eländet lämnas till arvingarna att ta hand om.

Mitt i kaoset,

Olli

Första vintern: känner ett visst vemod då man blir tvungen att titta på dessa bilder

Ett underbart trädgårdsbröllop i England

Text : Tor Helenius (T304) Bilder ur Marina Youngs arkiv

Alla förtjänar en andra chans. Detta blev sant när vår dotter Marina träffade Jason Young för ungefär fem år sedan. Båda

Bruden och stolt fader

hade gått igenom skilsmässans elände, men hade turen att finna varandra och därmed hitta glädje och lycka igen. De bestämde sig för att göra det ordentligt och gifta sig i en storslagen och glad ceremoni. Det formella, lagliga bröllopet i en liten privat ceremoni, den storslagna och glädjefulla den 23 juli i deras hemträdgård, till vilken de bjöd in Marinas närmaste familj, stora krets av lokala vänner, många av dem svenska utflyttade, och Jasons familj, släkt och vänner. Sammanlagt ett hundratal gäster. Alla tackade vädergudarna den dagen för att de gav solsken och varmt väder, trots regnet dagen innan och prognosen för regn för nästa dag!

Jag, brudens far, fick naturligtvis äran att

Brud och brudgum med brudens föräldrar

föra Marina till "altaret", följda av hennes fyra brudtärnor; våra barnbarn Lara och Lina, Jasons dotter Samantha och Jasons brorsdotter Sophie. Jason och hans marskalkar; sonen George, hans bästa vän Paul, Marinas söner Bradley och Lucas, väntade otåligt på att vi skulle anlända.

Bröllopsceremonin förrättades av en

Brud och brudgum med brudtärnor och marskalkar. Från vänster Paul, Bradley, Lucas, George, Jason, Marina, Lara, Lina, Sophie och Samantha

Bröllopstårtan skärs

notarie som gav paret en underbar start på äktenskapet, med kloka ord blandat med underbar humor.

Drycker och tilltugg följde, åtföljda av många tal, det ena (bortsett från mitt) roligare än det andra. Sedan kom kökspersonalen: tre killar som lagade paella i tre olika varianter. Alla gäster sittande vid runda bord i två stora partytält.

Partytältet

Jason har förmånen att ha en egen pub i sitt garage; denna dag användes den

Dessertkoppar

naturligtvis som det gemensamma "vattenhålet", där några av ungdomarna serverade drinkar till de törstiga. Den som var sugen på godis kunde få sitt lystmäte i Gottehörnan i trädgårdshuset.

Jasons pub

Maten, och vinet och ölet, smakade himmelskt. Som den stora finalen på

middagen skar de nygifta upp den traditionella, men symboliska bröllopstårtan, naturligtvis en Prinsesstårta, och bjöd även på andra desserter tillsammans med kaffet.

När mörkret föll kom DJ:n igång, först spelades bröllopsvalsen där Jasons skicklighet som dansör kom fram, sedan bytte han till ABBA, förstås, och annan medryckande musik som lockade till och med Jasons farbror Fred och mig upp på dansgolvet. Jag hade förmånen och nöjet att få en första dans någonsin med mitt vackra barnbarn Lara, och naturligtvis med bruden själv.

Festen fortsatte långt in på natten, långt efter läggdags för Veronica, min hustru och mig.

Två veckor senare, under första veckan i augusti, kunde vi äntligen – efter den

långvariga Corona-pandemin – samla familj och vänner till vårt traditionella "klanmöte" i Sölvesborg. Det var häpnadsväckande att se vad två år hade gjort med generation 3 – nu är många av dem redan vuxna! Sammankomsten kulminerade med en middag på lördagskvällen för att fira Marinas och Jasons bröllop nyligen. Vårt partytält var precis tillräckligt stort för att ta emot de 30 deltagarna runt långbordet.

Efter de sista gästernas avresa på söndagsmorgonen gick vi ivrigt igång med att städa huset, lämna tillbaka lånade stolar och bord, glas och bestick till vår bridgeklubb. Som en grande finale ville Veronica klippa gräsmattan, men hade oturen att snubbla över en blomkruka när hon drog ut gräsklipparen ur skjulet och bröt armen. Ett tråkigt slut på ett underbart klanmöte.

Från vänster: Priccen Helenius, Anna Helenius-Redon, Eva Helenius, Ethel Helenius, Emma Helenius-Redon, Ida Boström med dottern Miley, Robert Boström, Päivi Boström, Samantha Young, Lucas Beal, George Young, Bradley Beal, Marina och Jason Young, Veronica Helenius, Stéphane Redon, Tor Helenius, Sonja Laurén, Johan och Malin Helenius, deras barn Edward och Emilia i förgrunden

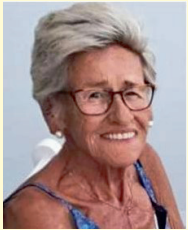
Bortgångna i släkten

Eva Kristiina Denks f. Temmes (T401)
* 20.12.1944 † 31.1.2022

Anneli Elisabeth Järnefelt-Rauanheimo (T198)
* 2.6.1944 † 22.4.2022 Stockholm

Carita Ellen Maria Degerth-Gabrielsson (T269)
* 31.3.1943 † 4.11.2022

Bemärkelsedagar

Tor Helenius (T304) fyller 80 år 30.8 2023

Veronica Helenius (T304) fyller 80 år 16.10 2023

Nya i släkten

Susanna Harala (279b) och **Aleksi Kuskelin** fick 15.9.2022 en son, som fick namnet **Anton Ilkka Matias Kuskelin**.

Satu och **Teemu Lehtonen (T232)** fick en dotter **Helmi** (f. 6.5.2021) och en lillebror till henne **Eino** 10.8.2022

Anmälningar om födelsedagar (50-, 60-, 70-, 80-, 90-årsdagar) det år som tidskriften utkommer, kan göras av jubilaren själv eller av hans/hennes närstående med vederbörandes tillåtelse. Till anmälan är det önskvärt att bifoga ett foto av jubilaren.

En älg tjur tror sig vara gömd bakom en gran, i Prästkulla, Raseborg 10.3.2021. Foto: Mikko Pyhälä